

MOKSLAS • EKONOMIKA • SANGLAUDA

EUROPOS SĄJUNGA

Kuriame Lietuvos ateitį

ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ PLĖTROS IR SOCIALINĖS SANGLAUDOS SRIČIŲ BŪKLĖS ANALIZĖS IR PERSPEKTYVŲ 2014–2020 M. PARENGIMO VERTINIMAS

SANTRAUKA

Vadovaujantis partneris:

Partneris:

2013 m. spalio 15 d.

Vertinimą atliko UAB „PPMI Group“ ir VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas pagal 2012 m. spalio 15 d. paslaugų pirkimo sutartį Nr. D4-376 su Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

PPMI Group
Gedimino pr. 50, LT-01110, Vilnius, Lietuva
Tel. +370 5 249 7056
Faks. +370 5 262 5410
El. paštas: admin@ppmigroup.lt

Paslaugų sutartis finansuojama iš Europos socialinio fondo lėšų pagal 2007–2013 metų Techninės paramos veiksmų programą.

Dėl detalesnės informacijos apie tyrimą kreiptis į VPVI tyrimų grupės vadovą
Egidijų Barcevičių el. paštu: egidijus.barcevicius@vpvi.lt

SANTRAUKA

Šio vertinimo tikslas buvo įvertinti 2007–2013 m. struktūrinės paramos rezultatyvumą ir poveikį socialinėje ir užimtumo srityse ir pateikti pasiūlymus dėl ES paramos panaudojimo krypčių 2014–2020 m. Atliekant vertinimą išanalizuoti anksčiau parengti tyrimai, vertinimai, straipsniai, išvados ir pasisakymai; išnagrinėti įvairūs statistiniai duomenys (SFMIS, Lietuvos statistikos departamento, „Eurostat“, „Eurobarometro“ ir kt.); atlikta teisės aktų analizė, įvykdyta daugiau kaip 80 interviu Lietuvoje ir užsienyje, surengta 16 grupinių diskusijų (įskaitant fokusuotas diskusijas ir ekspertų paneles); išnagrinėta Estijos ir Lenkijos patirtis, atliktos Elektrėnų ir Širvintų savivaldybių atvejo studijos, įvertintos 2014–2020 m. ES bendrosios politikos kryptys SADM kompetencijos priskirtose srityse.

Atliekant vertinimą, buvo įvertintos dabartinės tendencijos ir **identifikuoti svarbiausi 2014–2020 m. laikotarpio iššūkiai socialinėje ir užimtumo srityse**. Tai – nepalankios demografinės tendencijos, kai Lietuvos gyventojų skaičius sparčiai mažėja tiek dėl emigracijos, tiek ir dėl neigiamos natūralios gyventojų kaitos. Tuo pat metu Lietuvos visuomenė sparčiai sensta: nuosekliai mažėja vaikų ir jaunimo skaičius ir jų santykinė dalis, taip pat mažėja darbingo amžiaus gyventojų skaičius. Šios tendencijos kelia grėsmę tiek viešųjų finansų tvarumui, tiek tinkamo socialinio saugumo lygio užtikrinimui šalyje. Darbo jėgos švaistymo lygis išlieka pakankamai aukštas, nes šalyje yra daug neužimtų ar ekonomiškai neaktyvių gyventojų, didelis ilgalaikio nedarbo lygis, didelis jaunimo nedarbas. Kitas svarbus iššūkis – tai ilgalaikė socialinė sanglauda. 2012 m. Lietuvoje skurdo riziką ar socialinę atskirtį patyrė 975 mln. asmenų, arba 32,5 proc. šalies gyventojų, ir pagal šį rodiklį Lietuva buvo ketvirta skurdžiausia šalis ES. Labai aktuali problema yra skurdžios šeimos ir tokiose šeimose gyvenančių vaikų skurdas, nes ilgalaikės skurdo pasekmės paprastai būna ypač neigiamos, o skurdo riziką patiriančių vaikų dalis Lietuvoje yra viena didžiausių ES. Esminės sąlygos socialiniai įtraukčiai užtikrinti yra būsto ir socialinių paslaugų prieinamumas, tačiau Lietuvoje abi sritys yra išplėtos nepakankamai ir joms turės būti skiriamas didelis dėmesys 2014–2020 m. laikotarpiu.

Ką pavyko pasiekti 2007–2013 m. laikotarpiu pasitelkiant ES paramos lėšas? Šiuo laikotarpiu SADM kompetencijai priskirtoms sritims pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programą (ŽIPVP) skirta apie 1,6 mlrd. litų Europos socialinio fondo (ESF) ir nacionalinio bendrafinansavimo lėšų, o pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programą (SSVP) – 490,54 mln. litų Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) ir nacionalinio bendrafinansavimo lėšų. Iš viso 2007–2013 m. socialinėje ir užimtumo srityje patvirtintos 22 ESF priemonės ir 4 ERPF priemonės (iš kurių 1 panaikinta, 5 jau baigtos įgyvendinti, o 2 priemonės neseniai patvirtintos ir dar nepradėtos įgyvendinti). Iš viso socialinėje ir užimtumo srityje finansuojama daugiau nei 700 projektų (programinis laikotarpis dar nesibaigė, todėl šis skaičius dar išaugs), o iki 2015 m. šiuose projektuose tiesiogiai dalyvauti turėtų apie 450 tūkst. asmenų. Įvertinant jau pasiektus rodiklius ir dar tebevykstančius projektus, iki 2015 m. pabaigos mokymo paslaugos bus suteiktos apie 50–60 tūkst. privačių įmonių darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų; kvalifikaciją patobulins apie 70 tūkst. viešojo sektoriaus darbuotojų; maždaug 66 tūkst. gyventojų dalyvaus kompiuterinio raštingumo mokymuose, o apie 40 tūkst. bedarbių bus įtraukta į profesinio mokymo ir neformaliojo švietimo programas. Tikėtina, kad iki 2015 m. iš viso mokymus sėkmingai pabaigs ir pažymėjimus gaus apie 220–230 tūkst. asmenų. Kalbant apie kitus rodiklius, apie 165 tūkst. darbo ieškančių asmenų bus įtraukti į remiamo įdarbinimo programas, o socialinę riziką ir socialinę atskirtį patiriančiams asmenims skirtų projektų veiklose dalyvaus apie 25–30 tūkst. asmenų. Parama pirmajam darbui padės pirmą kartą įsidarbinti daugiau kaip 20 tūkst. jaunų asmenų. Plėtojant socialinę ir darbo rinkos infrastruktūrą numatyta pastatyti, rekonstruoti arba atnaujinti 225 infrastruktūros objektus, daugiausia – nestacionarias (117) ir stacionarias (71) socialines paslaugas teikiančias įstaigas.

Veiksmų programose numatyti produkto ir rezultato rodikliai atspindi trumpojo laikotarpio rezultatus. Atsižvelgiant į tai, kad ES parama yra skiriama investicijoms (plačiau šio žodžio prasme – investicijoms į žmones, sistemas, infrastruktūrą) ir anksčiau ar vėliau baigsis, esminis ir svarbiausias klausimas – **ar ši parama padėjo paskatinti ilgalaikius ir tvarius pokyčius?** Viena vertus, visose priemonėse matosi „pabandyto efektas“, kai išbandytos naujos iniciatyvos, požiūriai ar metodai, kurie suteikė naudingų pamokų ateičiai. Pavyzdžiui, išbandyta mikrokreditų priemonė, visuotinės dotacijos principu teikiamos subsidijos pirmajam darbui, paramą privataus sektoriaus darbuotojų mokymams pabandyta teikti per asociacijas, skatinant įmonių socialinę atsakomybę pirmą kartą įgyvendinta

paprojekčių programa, išbandyti valstybinio planavimo ir regioninio planavimo būdai ir t.t. Kita vertus, didelė dalis lėšų buvo skirta einamiesiems valstybės politikos tikslams ir aktualiausioms laikotarpio problemoms spręsti, atsižvelgiant į tai, kad ekonominės krizė labai apribojo nacionalinio biudžeto galimybes išpildyti valstybės socialinius įsipareigojimus. Pavyzdžiui, didelė ES paramos dalis buvo nukreipta darbo ieškantiems asmenims, teikiant paramą ne tik darbo ieškančių asmenų profesiniam mokymui, bet ir finansuojant remiamą įdarbinimą bei viešuosius darbus. Tai padėjo pasiekti trumpuoju laikotarpiu ypač aktualų tikslą – sušvelninti krizės padarinius, tačiau darbo rinkos dinamikos iš esmės nepakeitė ir struktūrinių problemų neišsprendė.

Sisteminio pokyčio efektas pastebimas ne visose priemonėse ir tai – tik su išlygomis. Pavyzdžiui, labai ambicinga darbo ir šeimos įsipareigojimų derinimo priemonė, skirta spręsti įsisenėjusiai problemai – bendradarbiavimo tarp slaugos ir globos sistemų trūkumui. Šios priemonės idėja ir įgyvendinimo būdas yra palankūs sisteminiam pokyčiui, tačiau ji dar tik pradėta įgyvendinti, todėl realius pasiekimus įvertinti bus galima tik ateityje. Kalbant apie kitas priemones, numatyta, kad ES remiamuose mokymuose dalyvaus didžioji dalis valstybinio sveikatos sektoriaus darbuotojų: tai palanku sisteminiam pokyčiui, tačiau vertinimo metu nebuvo įmanoma nustatyti, ar naujos žinios ir gebėjimai buvo naudingi darbe, ar juos pavyko pasitelkti dirbant su naujai įsigyta įranga. Įmonių socialinės atsakomybės srityje ES parama padėjo institucionalizuoti atsakingo verslo tinklą Lietuvoje, tačiau kyla daug klausimų dėl jo tęstinumo paramai pasibaigus. ES parama taip pat padėjo gerokai pagerinti neįgalųjų profesinės reabilitacijos kokybę ir prieinamumą, tačiau šios sistemos veiklos efektyvumas ir tęstinumas nėra užtikrinti.

Kalbant apie svarbiausias ES paramos 2007–2013 m. įgyvendinimo pamokas ir rekomendacijas 2014–2020 m. laikotarpiui, **reiktų pradėti nuo tinkamo įgyvendinimo modelio pasirinkimo.** Siekiant sisteminio pokyčio 2014–2020 m. laikotarpiu, svarbiausia suprasti, kad ES parama (ir nacionalinis bendrafinansavimas) yra tik finansavimo šaltiniai. Tais atvejais, kai valstybė neturi aiškios politikos krypties, ES paramą apibrėžiantys dokumentai (veiksmų programos) tampa ir politikos turinį apibrėžiančiais dokumentais. Tačiau tokia logika yra palankiausia paramai įsisavinti – lėšoms panaudoti. Norit pasiekti ilgalaikį pokytį būtina parengti konkrečią valstybės atitinkamos srities politikos programą, susitarti dėl planuojamo pokyčio ir pasitelkti visas aktualias valstybės politikos priemones (t. y. ne tik ES paramą, bet ir nacionalinį biudžetą, teisinės ir reguliacinės priemones, socialinių pašalpų ir išmokų pokyčius) šiam pokyčiui pasiekti. Geriausias tokio iššūkio testas 2014–2020 m. laikotarpiu bus socialinių paslaugų deinstitutionalizacija. Jei atitinkamoms institucijoms, vietos savivaldai, nevyriausybiniam sektoriui pavyks susitarti dėl konkrečios ir ambicingos deinstitutionalizacijos programos tai ES parama padės pasiekti sisteminį pokytį. Tačiau jei deinstitutionalizacija vyks tik kaip ES paramos priemonė, o ne nacionalinė programa, tai ES lėšos bus įsisavintos, kai kurių paslaugų kokybė bus pagerinta ir paslaugos bus suteiktos reikšmingam skaičiui žmonių. Nepaisant to, pasibaigus ES paramai, ir toliau kalbėsime apie prastai išplėtotą socialinių paslaugų tinklą ir prastą santykį tarp stacionarios ir bendruomeninės globos.

2007–2013 m. laikotarpiu buvo galimybė palyginti net trijų **projektų atrankos būdų privalumus ir trūkumus:** konkursinio finansavimo, valstybinio planavimo ir regioninio planavimo. Atsižvelgiant į iki šiol sukauptą patirtį, 2014–2020 m. laikotarpiu valstybinis projektų planavimas turėtų būti vyraujantis paramos skyrimo būdas, nors siekiant sisteminio pokyčio būtina, kad planavimo metu būtų sprendžiami ne tik finansiniai, bet ir kiti aktualūs teisiniai, reguliaciniai, mokestiniai klausimai. Konkursinį finansavimą reiktų daugiausia taikyti toms priemonėms, kurias įgyvendinant reikalinga visuomenės iniciatyva, ieškoma naujų ir inovatyvių idėjų, nėra aiškūs konkrečios problemos sprendimo būdai. Teikiant paramą socialinių paslaugų srityje, reiktų ir **toliau naudoti regioninio planavimo būdą,** tačiau jį būtina patobulinti išpildant šias sąlygas: a) teikiant paramą būtina tinkamai atsižvelgti į socialinių paslaugų savivaldybėje pasiūlą, prieinamumą ir kokybę įvertinant tiek biudžetinių įstaigų, tiek privataus sektoriaus ir NVO teikiamas paslaugas; b) parama turėtų būti tinkamai ir aktyviai koordinuojama centriniu ir vietos savivaldos lygiu; c) didelė dalis paramos turėtų tekti nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių projektams, tačiau šie projektai turėtų būti ne vienietinės ir izoliuotos iniciatyvos, bet dalis integruotos socialinių paslaugų plėtros vizijos konkrečioje savivaldybėje.

Tarpinstitucinis bendradarbiavimas yra tradicinė Lietuvos viešojo sektoriaus problema ir ji išliks aktuali 2014–2020 m. laikotarpiu, nes daug užimtumui ir socialinei aprėpčiai aktualių klausimų kuruoja ir įvairios ministerijos, o sprendžiant šiuos klausimus būtinas bendradarbiavimas ir susitarimai (pvz., parengiant bendras programas ir veiksmų

planus). Keletas tokių klausimų pavyzdžių: jaunimo garantijos (reikia susitarti dėl vienodo jaunimo garantijos supratimo; SADM teikia paramą darbo neturinčiam, nemotyvuotam jaunimui, ŠMM atsakinga už švietimo sistemą, darbo praktiką, SADM ir ŪM teikia paramą verslo pradžiai); pagalba šeimai, darbo ir šeimos įsipareigojimų derinimas (SADM kuruoja socialines paslaugas, SAM – sveikatos paslaugas, ŠMM – ikimokyklinį ugdymą); socialinės paslaugos (SADM atsakinga už socialines paslaugas, tačiau socialines paslaugas dažnai turi papildyti slaugos paslaugos, už kurias atsakinga SAM; VRM ir ŽŪM remia *Leader* tipo priemonės vietos bendruomenės lygiu, dažnai šios priemonės apims ir socialinių paslaugų aspektą).

Didinant projektų įgyvendinimo efektyvumą 2014–2020 m. laikotarpiu reikėtų, pirma, ieškoti galimybių supaprastinti paramos valdymą tiek priemonių, tiek projektų lygiu. Žinoma, skaidrumo, atskaitomumo iš vienos pusės ir efektyvumo, lankstumo – iš kitos dilema yra labai sunkiai išsprendžiama ne tik Lietuvoje, bet ir kitose ES valstybėse. Vis dėlto būtina pasimokyti iš 2007–2013 m. laikotarpio pamokų, atsižvelgti į paramos gavėjų skundus ir mažinti reguliavimą ten, kur jis nepadeda pasiekti ES paramos tikslų. Projektų lygiu reikia rasti tinkamą pusiausvyrą tarp projektų apimties ir administracinės naštos (dabartinė projektų administravimo sistema yra labiau pritaikyta dideliems projektams), kiek galima daugiau paslaugų perkelti į el. erdvę ir taikyti tokias supaprastinimo priemones kaip vienodo dydžio normos ar fiksuotieji išlaidų įkainiai.

Tikslinės grupės atrankos problema išliks vienu iš esminių klausimų ir naujuoju paramos laikotarpiu. Pasirenkant tikslinę grupę labai svarbu įvertinti motyvacijos aspektą, t. y. ar priemonė turėtų padėti labiausiai motyvuotiems sugrįžti į darbo rinką asmenims ar, kita vertus, ji kaip tik yra skirta nemotyvuotiems ir (arba) atskirtį patiriantiems žmonėms. Atsižvelgiant į šį pasirinkimą, projektų atrankos kriterijai ir priemonės rodikliai arba sėkmės kriterijai turėtų būti labai skirtingi. Dalyvių motyvacija svarbi ir tada, kai mokamos stipendijos už dalyvavimą mokymuose ir kituose renginiuose – šiuo atveju svarbu užtikrinti, kad tokios stipendijos nebūtų vienintelis ir svarbiausias dalyvavimą lemiantis veiksnys. Galiausiai, jei norima padėti labai konkrečiai ir specifinei tikslinei grupei, būtina tinkamai koordinuoti projektų atranką; antraip, kaip parodė 2007–2013 m. laikotarpio patirtis, laimi daug tai pačia tikslinei grupei skirtų projektų ir kai kuriems iš jų būna sunku pritraukti reikiamą skaičių dalyvių ir įvykdyti kitus įsipareigojimus.

Daug problemų kyla nustatant priemonės ir projektų stebėsenos rodiklius. Esminė dilema – kaip suderinti rodiklių ambicingumą su galimybėmis juos pasiekti. Idealiu atveju reikėtų nustatyti ambicingus rodiklius, nes tokie rodikliai gali sutelkti visas suinteresuotas šalis siekti pokyčių. Tačiau iš tikrųjų ši dilema yra susijusi su ankstesniu pasiūlymu dėl ES paramos įgyvendinimo mechanizmo. ES paramos stebėsenos rodikliai negali būti ambicingi, jeigu jie nėra pagrįsti ambicinga valstybės atitinkamos srities politika (pvz., vaikų globos įstaigų deinstitutionalizacija). Taigi ES parama gali paskatinti realius pokyčius ir padėti pasiekti ambicingus rodiklius tik tuo atveju, jei ta pačia kryptimi nukreipiamos visų suinteresuotų šalių pastangos ir pasitelkiami kiti viešosios politikos įrankiai (reguliavimas, socialinės paramos sistema). 2007-2013 m. laikotarpis taip pat akivaizdžiai parodė, kad neįmanoma tiksliai numatyti būsimų rodiklių reikšmių, kadangi neįmanoma numatyti visų ekonominių, politinių ir socialinių pokyčių, kurie gali pakoreguoti pradinį planus. Nepaisant to, stebėsenos rodikliai Lietuvoje paprastai naudojami atsiskaitant, o tai reiškia, kad visomis išgalėmis stengiamasi juos pasiekti (arba tiesiog keičiamos rodiklių reikšmės). Dažnai pamirštamas kitas svarbus rodiklių ir stebėsenos sistemos aspektas – mokymasis. Kai pernelyg sureikšminamas atsiskaitymo elementas, rodikliai pakeičia tikslus, t. y. juos bandoma pasiekti net ir tuo atveju, kai tai sumažina priemonės veiksmingumą. Nors skamba paradoksaliai, tačiau didinant stebėsenos sistemos efektyvumą reiktų pripažinti, kad rodikliai gali būti nepasiekti ir keičiami atsižvelgiant į įgyvendinimo patirtį. Kita vertus, svarbu užtikrinti šio proceso skaidrumą, t. y. suteikti visoms suinteresuotoms šalims galimybę palyginti esamus ir buvusius rodiklius ir įvertinti pokyčių priežastis.

Vertinimas parodė, kad kai kurios projektų veiklos yra veiksmingesnės už kitas, nors atlikti detalaus priemonės ar projekto lygmens tyrimo nebuvo galimybių. **2014-2020 m. laikotarpiu reikia sudaryti galimybes atlikti prasmingus ir į mokymąsi orientuotus tyrimus ir vertinimus.** Tokie tyrimai ir vertinimai turi: a) būti skirti specifiniams ir konkrečioms priemonės (arba projekto) lygmens klausimams arba apibrėžtomis problemoms spręsti; b) numatyti galimybes taikyti sudėtingus, tačiau patikimus metodus (pvz., kontrafaktiniai metodai); ir c) atsižvelgiant į tyrimo klausimą, numatyti galimybę pasinaudoti administraciniais duomenimis (pvz., tokie duomenys yra labai palankūs tiriant aktyvių darbo rinkos priemonių efektyvumą). Kai kuriose ES šalyse vis labiau domiamasi ne tik *ex-post* rezultatų įvertinimu, bet ir eksperimentiniais metodais, kai vertinimas vyksta ne „šalia“ arba pasibaigus intervencijai, bet yra integrali paramos

dalis. Tokiais atvejais, jau formuluojant ES paramos priemones ir paramos taisykles, numatomos tikslinės ir kontrolinės grupės ir pradedamas vertinimo procesas. Tai pats tiksliausias būdas, kuris leistų pagrįstai įvertinti, kokios veiklos yra veiksmingiausios ir, atitinkamai, leistų prasmingiau panaudoti valstybės lėšas ateityje.

Galiausia, kokios svarbiausios finansavimo kryptys 2014-2020 m. laikotarpiu? Pirmiausia, parama užimtumui ir socialinei aprėptčiai finansuoti turi tapti **vienodai svarbiais paramos prioritetais** (skirtingai nuo 2007–2013 m. laikotarpio, kai socialinė aprėptis buvo vienu iš „Kokybiško užimtumo“ prioriteto uždavinių). Tokią galimybę numato ES paramos reglamentų projektai (atskiri teminiai tikslai, skirti: 1) darbo jėgos užimtumui ir judumui remti ir 2) socialinės įtraukties skatinimui ir kovai su skurdu). Be to, įvykdžius atitinkamus teisinius ir institucinius pokyčius, dalį atsakomybės už žmogiškųjų išteklių plėtrą iš SADM perėmė Ūkio ministerija (parama padedant privataus sektoriaus darbuotojams prisitaikyti prie pokyčių). Todėl SADM atsakomybės sritims priskirtus žmogiškuosius ir finansinius išteklius reikėtų nukreipti dviem pagrindinėmis kryptimis: pirma, padėti darbo neturintiems asmenims ir, antra, spręsti socialines problemas.

Kalbant apie **pirmąją kryptį**, skirtą darbo jėgos užimtumui didinti, 2014–2020 m. laikotarpiu daugiausia dėmesio reikėtų skirti darbo ieškantiems asmenims, investuojant į aktyvias darbo rinkos priemones. Tačiau mokantis iš 2007–2013 m. laikotarpio patirties, būtina investuoti į tokias ADRP, kurios padėtų bedarbiams susikurti tvarią poziciją darbo rinkoje. 2007–2013 m. laikotarpiu didelė dalis paramos teko remiamo įdarbinimo priemonėms ir viešiesiems darbams, kurie padėjo palengvinti krizės padarinius, tačiau yra mažiau efektyvūs siekiant padėti ilgam įsitvirtinti darbo rinkoje. Tuo pat metu būtina toliau tobulinti darbo biržos darbuotojų gebėjimus ir suteikti jiems tinkamus įrankius teikti individualizuotas paslaugas, kompetentingai įvertinti (profiluoti) darbo ieškančius asmenis ir pasiūlyti jiems tinkamiausias paslaugas, dirbti vadovaujantis į rezultatus orientuoto darbo principais ir kt. Siekiant didesnio efektyvumo, reikia įgyvendinti projektus, skirtus konkrečioms bedarbių grupėms, pavyzdžiui, ilgalaikiams bedarbiams, jauniems bedarbiams, jauniems ir nekvalifikuotiems (nemotyvuotiems) bedarbiams ir t. t. 2014–2020 m. laikotarpiu Lietuva planuoja įgyvendinti jaunimo garantiją, t. y. pasiekti, kad visi 15–24 m. jaunuoliai mokytųsi, dirbtų arba atliktų praktiką (stažuotę). Tai nelengvas uždavinys, bet jį įmanoma pasiekti pasinaudojus ankstesnio laikotarpio įdirbiu, skyrus tinkamus išteklius ir užtikrinus, kad skirtingos institucijos koordinuotų savo veiklas ir dirbtų ta pačia kryptimi (žr. toliau apie tarpinstitucinį bendradarbiavimą). Kitos svarbios investicijų kryptys – tai šešėlinės ekonomikos masto mažinimas, verslumo skatinimas, savanoriškos veiklos skatinimas.

Kalbant apie antrąją kryptį – **gerinti socialinę aprėptį**, svarbiausias naujojo finansinio laikotarpio uždavinys turėtų būti tvarios ir bendruomeniškos socialinių paslaugų sistemos sukūrimas. Tai didžiulis iššūkis, kurį jau buvo bandoma iš dalies spręsti 2007–2013 m. laikotarpiu. Siekiant šio uždavinio, 2014–2020 m. turėtų būti derinamos ERPF (investicijos į infrastruktūrą) ir ESF („minkštosios“ investicijos) fondų lėšos. Būtina derinti kelias darbo kryptis: deinstytucionalizuoti dabartinę socialinių paslaugų sistemą, kurti pereinamojo tipo ir bendruomenines paslaugas, padėti derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus, kurti ir teikti paslaugas šeimoms (įskaitant socialinės rizikos šeimas) ir atskirtį patiriantiems asmenims. Tuo pat metu reikia investuoti į socialinio darbo srityje dirbančių darbuotojų gebėjimus, suteikti reikalingus darbo įrankius, tobulinti darbo metodus, gerinti motyvaciją. Viena iš esminių 2007–2013 m. laikotarpio pamokų – tai būtinybė kompleksiskai spręsti socialiai pažeidžiamų ar atskirtį patiriančių asmenų problemas, o tai reiškia, kad siekiant ilgalaikio pokyčio būtina ne tik teikti socialines paslaugas, bet ir padėti pasirūpinti sveikata, būstu, darbo vieta ir kt. 2014–2020 m. laikotarpiu taip pat daug dėmesio reikės skirti aktyviam senėjimui. Atsižvelgiant į tai, kad socialinė sritis yra labai dinamiška, reikia numatyti paramą **socialinėms inovacijoms**, t.y. projektams, kurie pasiūlytų ir išbandytų naujus būdus padėti socialinę riziką, atskirtį ar skurdą patiriantiems asmenims. Tiesa, skiriant paramą šiai sričiai būtina išpildyti šias esmines socialinių inovacijų sėkmės sąlygas: a) suteikti projektų vykdytojams galimybę bandyti, klysti ir nepasiekti rezultatų (nes ne visos inovacijos pasiseka) ir b) gerinti viešojo ir nevyriausybinių sektoriaus gebėjimą mokytis iš inovatyvių projektų rezultatų ir gebėjimą juos pritaikyti praktiškai.